

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. ДРАГОМАНОВА**

В'ЯЛА ОКСАНА МИКОЛАЇВНА

378.091.3:373.5.011.3-051]:796(043.3)

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ
В ОЗДОРОВЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор філософських наук, професор
ПУТРОВ Сергій Юрійович,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
професор кафедри фізичної реабілітації.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент
ДАНИЛЕВИЧ Мирослава Василівна,
Львівський державний університет фізичної
культури імені Івана Боберського,
декан факультету фізичної терапії та ерготерапії;

кандидат педагогічних наук, доцент
ОМЕЛЬЯНЕНКО Володимир Григорович,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
декан факультету фізичного виховання.

Захист відбудеться 11 жовтня 2019 року о 14-30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.01 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, за адресою: вул. Пирогова, 9, м. Київ-30, 01601.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (вул. Пирогова, 9, м. Київ-30, 01601) та на сайті університету <http://www.npu.edu.ua>.

Автореферат розіслано вересня 2019 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Л. П. Сущенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Соціально-економічні перетворення, що відбуваються в нашій країні та інтеграція України в єдиний європейський освітній простір орієнтують на якісно новий рівень професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти. У сучасний період вища освіта України виконує актуальне завдання кадрового забезпечення майбутніми вчителями фізичної культури, здатними формувати здоровий спосіб життя учнів і залучати їх до активних занять фізичною культурою. Модернізація вищої освіти пов'язана з перспективними потребами розвитку особистості, суспільства і держави, що склалися на основі збереження і примноження кращих традицій вітчизняного та світового досвіду професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти. У цих умовах необхідне наукове переосмислення підходів до оцінювання ефективності формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності, а також прогнозування результатів якості підготовки випускників вищої школи.

Зміцнення здоров'я підростаючого покоління є одним з головних завдань сьогодення та майбутнього, оскільки подальший соціальний і економічний розвиток країни, її обороноздатність, рівень життя, науки і культури залежить від того, наскільки молодь буде здоровою і працездатною. Але, на жаль, останніми роками поступає усе більш тривожна інформація про несприятливий вплив освітнього процесу на стан здоров'я учнів закладів загальної середньої освіти.

Дослідження базується на положеннях нормативних документів, зокрема, Законів України «Про вищу освіту» (2017) та «Про фізичну культуру і спорт» (2018), Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті (2002), Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), Концепції нової української школи (2016), Програми «Нова українська школа» (2018), Національної доктрини розвитку фізичної культури і спорту (2004), Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012-2016 роки (2011), Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» (2016).

Вітчизняні вчені (О. Ю. Ажиппо, Ю. Войнар, П. Б. Джуринський, Л. І. Іванова, Є. А. Захаріна, Н. І. Степанченко, Л. П. Сущенко, О. В. Тимошенко, Б. М. Шиян та ін.) акцентували увагу на ґрунтовному розкритті теоретичних і методичних засад професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти.

Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до різних видів діяльності була предметом розвідок учених Л. П. Ареф'євої, О. А. Атамась, О. О. Безкопильного, Д. В. Бермудес, О. М. Войтовської, Л. В. Гальченко, Г. Р. Генсерук, Н. Г. Денисенко, С. О. Ігнатенко, М. В. Карченкової, Г. Д. Кондрацької, Л. О. Коновальської, В. І. Наумчука, О. В. Омельчук, В. Г. Омеляненка, Н. М. Самсутіної, О. А. Стасенко та ін.

Особливої уваги заслуговує дослідження М. В. Данилевич щодо професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-

оздоровчої діяльності. Окремі питання, пов'язані з рекреаційно-оздоровчою діяльністю ґрунтовно розглядали вітчизняні дослідники О. В. Андрєєва, Н. О. Белікова, О. Л. Благій, М. В. Дутчак, О. М. Жданова, Є. Н. Приступа та ін.

Теорію і методику фізичного виховання ґрунтовно розробляли вітчизняні вчені В. Г. Ареф'єв, Т. Ю. Круцевич, Б. М. Шиян та ін.

Різні аспекти оздоровчої діяльності досліджували зарубіжні (А. Case, А. Deaton, N. Cavill, S. Kahlmeier, F. Racioppi, E. Kinney, B. Clark, G. O'Donovan, C. Bouchard, S. N. Blair, W. L. Haskell, K. Relation, S. Page, D. Seedhouse, S. Plowman, D. Smith, A. Twaddle, E. Weiner та ін.) науковці.

Проблемі зміцнення та збереження здоров'я школярів приділяють особливу увагу вітчизняні (О. Д. Дубогай, В. М. Оржеховська, І. В. Поташнюк та ін.) та зарубіжні (М. Bothmer, B. Fridlund, S. Clarke, M. Jukes, J. Njagi, L. Khasakhala, B. Cundill, J. Otido, C. Crudder, B. Estambale, S. Brooker, J. De Paula, I. Leite, A. de Almeida, G. Ambrosano, F. Mialhe та ін.) вчені.

Дослідники (В. В. Бауер, М. Г. Ватковська, О. О. Віговська, І. Д. Єгоричева, О. Коростильова, Д. О. Леонт'єв, В. І. Логвиненко, В. І. Муляр, І. С. Рижова, А. П. Смансер, І. І. Чхеайло та ін.) у своїх наукових працях розкривали особливості самореалізації особистості.

Науковці (О. І. Артемова, О. С. Економова, Л. Г. Кайдалова, В. А. Лісовий, С. Д. Максименко та В. І. Осьодло, Н. В. Старинська, Т. М. Толкова та ін.) значну увагу приділяють питанням, пов'язаним з характеристикою професійної самореалізації.

Аналіз наукової літератури, нормативно-правової документації, досвід професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти надає можливість виявити суперечності, що виникають між:

– вагомістю для держави пріоритетних напрямків зміцнення та збереження здоров'я учасників освітнього процесу та нерозробленістю педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності;

– очікуванням українського суспільства на якісні зміни у професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти і недостатнім рівнем сформованості готовності випускників до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності;

– необхідністю для вищої школи ефективно формувати готовність майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності та недостатнім науково-методичним забезпеченням цього процесу.

Актуальність проблеми, її недостатня теоретична і практична розробленість, виявлені суперечності, значущість престижу здоров'я зумовили вибір теми дисертаційної роботи **«Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження відповідає тематичному плану наукових досліджень Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова з наукового напрямку «Зміст освіти, форми, методи і засоби підготовки вчителів» (протокол № 5 від 27 січня 2004 року).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 7 від 8 грудня 2015 року) та узгоджено у бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 1 від 26 січня 2016 року).

Мета дослідження полягає у виявленні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності.

Відповідно до мети сформульовано такі **завдання дослідження**:

1. На основі аналізу наукової літератури охарактеризувати понятійно-категоріальний апарат дослідження проблеми формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності.

2. Уточнити зміст поняття «готовність майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності» та теоретично обґрунтувати структуру готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності.

3. Визначити критерії й показники та схарактеризувати рівні сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності.

4. Розробити модель формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності.

5. Виявити та теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності та експериментально перевірити їх ефективність.

Об'єкт дослідження – підготовка майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності.

Методи дослідження. Досягнення мети і розв'язання поставлених завдань передбачало використання таких методів: *теоретичні*: компаративний аналіз, логічний аналіз психолого-педагогічної, навчально-методичної літератури та літератури з фізичної культури, дисертаційних досліджень – для характеристики понятійно-категоріального апарату дослідження проблеми формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності; класифікація – для уточнення змісту поняття «готовність майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності»; синтез та абстрагування – для теоретичного обґрунтування структури готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності; індукція та дедукція – з метою визначення критеріїв, показників і характеристики рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності; концептуалізація та моделювання – з метою розроблення моделі формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності; проектування – для виявлення та теоретичного обґрунтування педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності; *емпіричні*: анкетування студентів закладів

вищої освіти та вчителів фізичної культури закладів загальної середньої освіти, тестування студентів, педагогічний експеримент, ретроспективний аналіз власного досвіду роботи у вищій школі – для експериментальної перевірки ефективності виявлених і теоретично обґрунтованих педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності; *статистичні*: методи статистики, зокрема, *t*-критерій Стьюдента, для кількісної та якісної обробки даних педагогічного експерименту.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

- *вперше* виявлено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності (розвиток і розуміння суб'єктами освітнього процесу можливостей професійної самореалізації в оздоровчій діяльності; поєднання традиційних методів навчання з інноваційними, спрямованими на моделювання професійних ситуацій, пов'язаних з оздоровчою діяльністю вчителя фізичної культури; поглиблення практичної складової підготовки студентів, активізація їх науково-дослідної роботи та підвищення значущості самоосвіти); розроблено модель формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності як систему, в якій функціонально взаємодіють цільовий, теоретико-методологічний, пізнавально-практичний (теоретична, діяльнісно-операційна на наукова складові) та аналітико-результативний блоки;

- *уточнено* тлумачення базових понять, які входять до наукового тезаурусу формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності; зміст понять «формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності» та «готовність майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності»; структурні компоненти (мотиваційно-ціннісний, інформаційно-пізнавальний, процесуальний та креативно-особистісний) готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності; критерії (мотиваційний, гносеологічний, праксеологічний та особистісний), показники та рівні (низький, середній, високий) сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності;

- *удосконалено* зміст, форми і методи формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності;

- *подальшого розвитку* набули положення методологічних підходів (компетентнісного, культурологічного, системного, особистісно-орієнтованого та акмеологічного) як підґрунтя для з'ясування теоретичних і методичних засад якісної професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що впроваджено педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності; розроблено навчально-методичний посібник «Спорт заради розвитку («Щаслива та захищена дитина – активна та здорова родина і нація»); комп'ютерну програму «ВПБСК: алгоритм

оцінювання рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності» (у співавторстві з С. Ю. Путровим, С. І. Бобровником, Л. П. Сущенко, І. О. Колощуком); навчально-методичні комплекси на електронних і паперових носіях на основі базових програм з дисциплін «Валеологія», «Теорія та методика фізичної культура», «Технологія рекреаційно-оздоровчої діяльності» та «Сучасні оздоровчі системи».

Провідні теоретичні та методичні положення дисертаційного дослідження можуть бути використані в освітньому процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти, а також для слухачів курсів підвищення кваліфікації вчителів фізичної культури.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** у навчальний процес Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 57-16/608 від 19.04.2019 року), Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (довідка № 16 від 22.04.2019 року), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 1822 від 2.04.2019 року), Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (довідка № 216/03а від 27.05.2019 року).

Особистий внесок здобувача. У публікаціях, підготовлених спільно з співавторами, внесок здобувача полягає: у визначенні основних понять, які характеризують понятійний апарат формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності, – у статті [4]; у розкритті ролі методологічних підходів до формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності – у статті [6]; у з'ясуванні сутності формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності – у статті [7]; у характеристиці теоретичного аспекту формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності – у тезах [10]; в аналізі наукової літератури – у тезах [11, 12]; у розробленні шляхів професійної самореалізації майбутніх учителів фізичної культури в оздоровчій діяльності – у тезах [14]; у розробленні концептуальних засад навчально-методичного посібника [15]; у розробленні та характеристиці складових навчальної програми спецкурсу [16].

Апробація результатів дисертаційного дослідження. Основні результати та теоретичні положення дисертаційного дослідження висвітлено та обговорено на: *міжнародних науково-практичних конференціях*: «Modern problems and prospects of development of physical education, health and training of future specialists in physical education and sport» (Київ 2016, 2017, 2018, 2019); «Актуальні проблеми фізичного виховання, реабілітації, спорту і туризму» (Запоріжжя, 2016); «Актуальні проблеми вищої професійної освіти» (Київ, 2017); «Валеологія: сучасний стан, напрямки та перспективи розвитку» (Харків, 2017); «Сучасні проблеми фізичного виховання, спорту та здоров'я людини» (Одеса, 2017); «Інноваційні технології в науці та освіті. Європейський досвід» (Дніпро, Відень Австрія, 2017); «Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка» (Суми, 2017); на міжнародному конгресі «Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі» (Одеса, 2017); IV Морозівських педагогічних читаннях «Академічні свободи і автономія

університету» (Київ, 2016); V Морозівських читаннях «Тьюторство як засіб інтернаціоналізації освітньо-наукового простору вищої школи» (Київ, 2018); на науково-методичній конференції «Фізичне виховання в контексті сучасної освіти» (Київ, 2018); на засіданнях кафедри фізичної реабілітації Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Публікації. Основні наукові положення й висновки дисертаційного дослідження відображено в 17 публікаціях автора, серед яких: 5 статей у наукових фахових виданнях України з педагогіки; 3 статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях, що віднесені до міжнародних наукометричних баз даних; 6 наукових праць, які засвідчують апробацію матеріалів дослідження на науково-практичних конференціях; 1 навчально-методичний посібник; 1 навчальна програма спецкурсу; 1 комп'ютерна програма.

Структура й обсяг дисертації. Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (268 найменувань) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 300 сторінок, серед них 191 сторінка основного тексту. Дисертація містить 33 таблиць та 43 рисунка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження обраної проблеми; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання та методи дослідження; розкрито його наукову новизну та практичне значення; подано інформацію про особистий внесок, апробацію та впровадження результатів дослідження, публікації, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі «**Теоретичні засади формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності**» нами охарактеризовано формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності як науково-теоретичну проблему; розкрито визначення основних понять, які характеризують фахову складову формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності; проаналізовано понятійний апарат щодо фізкультурно-оздоровчої складової формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності; розкрито структуру готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності.

У сучасній науковій літературі (О. Ю. Ажиппо, П. Б. Джуринський, Є. А. Захаріна, Л. І. Іванова, В. Г. Омеляненко, Н. І. Степанченко, Л. П. Сущенко, О. В. Тимошенко та ін.) вказано, що проблема професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти має багатоаспектне теоретичне висвітлення та спрямована на розв'язання сформульованих державою завдань щодо виховання здорового підростаючого покоління.

У розділі підкреслено необхідність використання позитивних здобутків зарубіжного досвіду, зокрема закладів вищої освіти Білорусії (Гродненського державного університету імені Янки Купали (Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы) та Гомельського державного університету імені Ф. Скорини (Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт ім. Ф. Скарыны)), Казахстану (Казахського

національному університеті імені Аль-Фараби (Әл-Фараба атындағы Қазақ ұлттық университеті), Польщі (Університету гуманітарних і природничих наук Яна Длугоша в Ченстохові (Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie).

Теоретичний аналіз наукової літератури свідчить про наявність різних трактувань поняття «професійна самореалізація». Це поняття тлумачать: як «соціалізований шлях гармонійного розвитку особистості, поєднаний із здобуттям професійно-практичного та духовного досвіду в процесі отримання кваліфікації спеціаліста в період первинного професійного становлення (навчання у вищій школі) та вдосконалення фахового зростання в процесі виконання професійних ролей і обов'язків, що є невід'ємним атрибутом розкриття і здійснення особистісного професійного потенціалу» (О. І. Артемова); як «розкриття якостей, можливостей, здібностей та досягнення максимуму потенціалу в професійній діяльності» (В. А. Лісовий); як складний організований та багатоетапний процес поступового перетворення професійного потенційного на реальне шляхом залучення до професійних відносин, що відбувається протягом усього життя особистості (П. Ю. Семенухін); як «сукупність прояву індивідуальних професійно-особистісних якостей і властивостей фахівця, внаслідок чого він відтворює себе у своїй сутності в багатовимірній практичній та професійній діяльності» (Н. Тимошенко). У дослідженні поняття «професійна самореалізація вчителя» використовується у визначенні, яке подає Н. А. Сегеда: як характеристику цілісності його особистості та рівня соціальної активності, що виявляється в педагогічній майстерності, творчості та професійно-педагогічній культурі.

У розділі уточнено сутність понять «формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності», «готовність майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності» та «майбутні вчителі фізичної культури».

До структурних компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності віднесено мотиваційно-ціннісний, інформаційно-пізнавальний, процесуальний та креативно-особистісний.

У другому розділі **«Емпірико-методичні засади формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності»** охарактеризовано методика та напрями дослідження; акцентовано увагу на моделі формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності; виявлено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності.

У дисертації вказано, що дослідно-експериментальна робота щодо формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності здійснювалася протягом 2015-2019 років відповідно до підготовчого, дослідно-експериментального та експериментально-узагальнюючого етапів. На підготовчому етапі (2015-2016 рр.) на основі вивчення психолого-педагогічної, філософської та науково-методичної літератури та використання таких методів, як: аналіз, компаративний аналіз, узагальнення, класифікація та синтез, було обґрунтовано методологію дослідження, з'ясовано об'єкт і предмет

дослідження, проаналізовано наукову літературу щодо формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності, уточнено понятійний апарат дослідження, теоретично обґрунтовано структуру готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності.

На дослідно-експериментальному етапі (2016-2018 рр.), застосовуючи такі методи, як: анкетування, тестування, моделювання, нами було виявлено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності, розроблено та теоретично обґрунтовано модель формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності, проаналізовано сучасний стан формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності.

На експериментально-узагальнюючому етапі (2018-2019 рр.) пріоритетним методом дослідження був якісний і кількісний аналіз результатів експериментальної перевірки ефективності виявлених і теоретично обґрунтованих педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності.

Для оцінювання рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності застосовувалися мотиваційний, гносеологічний, праксеологічний та особистісний критерії.

Оцінювання рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності за мотиваційним критерієм здійснювалося відповідно до методики Ю. М. Орлова «Тест-опитувальник щодо потреби в досягненні мети». Для оцінювання рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності за гносеологічним і праксеологічним критеріями застосовувалися тестові завдання та діагностична картка, розроблені автором. Для оцінювання рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності за особистісним критерієм застосовувалися такі методики: оцінювання спрямованості майбутніх учителів фізичної культури на введення здорового способу життя; оцінювання креативності майбутніх учителів фізичної культури; оцінювання комунікативних навичок майбутніх учителів фізичної культури; оцінювання організаторських здібностей майбутніх учителів фізичної культури.

Модель формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності складається з таких блоків, як цільовий, теоретико-методологічний, пізнавально-практичний та аналітико-результативний (рис. 1).

Методологічними підходами до формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності визначено компетентнісний, культурологічний, системний, особистісно-орієнтований та акмеологічний.

Компетентнісний підхід відповідає компетентнісно орієнтованій парадигмі вищої освіти та дозволяє зорієнтувати зміст професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури на врахування їх освітніх потреб та одночасно спрямувати зусилля студентів на успішну професійну самореалізацію в оздоровчій діяльності.

Застосування культурологічного підходу дозволило: сформувати ціннісне уявлення майбутніх учителів фізичної культури щодо професійної самореалізації в оздоровчій діяльності, їх здатність вільно орієнтуватися в оздоровчій діяльності, усвідомлювати свою роль та призначення, напрацьовувати індивідуальну культурну траєкторію та програму життєдіяльності в цілому.

Реалізація системного підходу надала можливість: розглянути процес формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності як цілісну систему; виділити мотиваційно-ціннісний, інформаційно-пізнавальний, процесуальний та креативно-особистісний структурні компоненти готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності; розкрити обумовлені компонентами внутрішні зв'язки, а також основні умови існування даної системи; виокремити блоки моделі формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності.

Особистісно-орієнтований підхід дозволив спрямувати зусилля на підготовку студентів, як унікальних і неповторних особистостей в поєднанні своїх індивідуальних проявів; визначити індивідуальні освітні траєкторії, що сприяють виникненню пізнавальних інтересів майбутніх учителів фізичної культури; розглядати заклад вищої освіти, як цілісний культурно-освітній простір, в якому створені всі умови для розвитку здібностей студентів та оволодіння ними професійними знаннями, вміннями й навичками та професійно значущими якостями.

Застосування акмеологічного підходу у вищій освіті сприяло розвитку особистості майбутнього вчителя фізичної культури та його акмеологічної культури, формування його «акме» як майбутнього професіонала, прагнення до постійного оновлення знань, здатності самостійно ставити і вирішувати різноманітні завдання щодо професійної самореалізації в оздоровчій діяльності.

Педагогічна умова – розвиток і розуміння суб'єктами освітнього процесу можливостей професійної самореалізації в оздоровчій діяльності – здійснювалася при викладанні таких дисциплін, як «Валеологія» (1 курс), «Теорія і методика оздоровчої фізичної культури» (3 курс), «Технологія рекреаційно-оздоровчої діяльності» (3 курс) та «Сучасні оздоровчі системи» (3 курс).

У 2016 році було проанкетовано 236 студентів 3 курсу закладів вищої освіти, зокрема 60 студентів Бердянського державного педагогічного університету, 35 студентів Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, 95 студентів Національного педагогічного університету імені

М. П. Драгоманова, 46 студентів Черкаського національного педагогічного університету. Ці студенти отримували кваліфікацію відповідно до навчального плану підготовки бакалаврів з галузі знань 01012 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини напряму підготовки 6.010201 Фізичне виховання.

Дані опитування студентів свідчать про те, що 47,38% респондентів вважали за доцільне формувати їх готовність до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності; але, на жаль, тільки 15,52% респондентів володіли термінологією, необхідною для професійної самореалізації в оздоровчій діяльності; 25,88% респондентів вважають, що повністю володіють знаннями щодо ефективного проведення фізкультурних хвилин під час навчального дня; 28,2% опитуваних студентів вказали на те, що вони теоретично обізнані достатньою мірою про здоров'я як умову гармонійного розвитку особистості школяра; 28,49% опитаних студентів достатньою мірою теоретично обізнані щодо формування здорового способу життя школярів; 23,29% респондентів достатньою мірою теоретично обізнані щодо розвитку рухових якостей учнів; 22,08% опитаних студентів спрямовують власні зусилля на саморозвиток і самоосвіту; 20,24% респондентів спрямовують власні зусилля на самовдосконалення у професії вчителя фізичної культури.

Педагогічна умова – поєднання традиційних методів навчання з інноваційними, спрямованими на моделювання професійних ситуацій, пов'язаних з оздоровчою діяльністю вчителя фізичної культури – здійснювалася у процесі проведення ділових ігор, круглих столів і семінарів-диспутів, застосування методу «кейс-study», складання портфоліо та створення мультимедійних презентацій.

У розділі вказано тематику ділових ігор: «Валеологічний потенціал організму людини», «Екологічні аспекти здоров'я і хвороб людини», «Практичні методи формування, збереження і відновлення фізичного здоров'я, контроль основних його показників з метою здійснення моніторингу здоров'я» та «Врахування національного менталітету у формуванні культури здоров'я сучасного українця» з дисципліни «Валеологія» (1 курс); «Сучасні підходи до теорії та практики оздоровчої фізичної культури» та «Особливості проведення занять оздоровчої спрямованості з особами різного віку» з дисципліни «Теорія і методика оздоровчої фізичної культури» (3 курс); «Характеристика методів фізичної рекреації», «Функції рекреації», «Розподіл суспільних функцій рекреації на: медико-біологічну, соціально-культурну та економічну», «Головні завдання рекреаційного виховання» з дисципліни «Технологія рекреаційно-оздоровчої діяльності» (3 курс); «Оздоровчі системи і програми, засновані на необхідності застосування фізичних навантажень та руху» з дисципліни «Сучасні оздоровчі системи» (3 курс).

Вказано, що однією з ефективних форм спілкування студентів і викладачів між собою є круглі столи, які проводилися на теми: «Здоров'я та хвороба, основні фактори, що впливають на здоров'я», «Психічне здоров'я як складова досконалого здоров'я людини» та «Оздоровчий відпочинок, його правила» з дисципліни «Валеологія» (1 курс); «Місце оздоровчої фізичної культури в загальній системі фізичного виховання», «Основні принципи оздоровчого напряму фізичної культури» з дисципліни «Теорія і методика оздоровчої фізичної культури» (3 курс); «Мета, чинники розвитку, завдання і характеристика рекреаційно-оздоровчої

діяльності в сучасному суспільстві» з дисципліни «Технологія рекреаційно-оздоровчої діяльності» (3 курс); «Оздоровча система академіка М. М. Амосова» з дисципліни «Сучасні оздоровчі системи» (3 курс).

Наведено тематику семінарів-диспутів: «Проблеми здоров'я у сучасному суспільстві: індивідуальний, груповий і суспільний рівні», «Здоров'я як ключова категорія валеології», «Здоров'я як практична і філософська проблема», «Природне довкілля, як середовище життєдіяльності людини» та «Суспільні складові довкілля, як чинники формування та збереження здоров'я людей» з дисципліни «Валеологія» (1 курс); «Види та методи педагогічного контролю» та «Реалізація ідей міжнародного руху «Спорт для всіх» в Україні» з дисципліни «Теорія і методика оздоровчої фізичної культури» (3 курс); «Рекреація як відновлення чи відтворення фізичних і духовних сил, витрачених людиною в процесі життєдіяльності», «Соціально-культурні аспекти рекреаційно-оздоровчої діяльності», «Особливості рекреаційно-оздоровчої діяльності з використанням різних засобів оздоровчих видів гімнастики» з дисципліни «Технологія рекреаційно-оздоровчої діяльності» (3 курс); «Оздоровчі системи і програми, в яких акцент здійснюється на різні види харчування» дисципліни «Сучасні оздоровчі системи» (3 курс).

Акцентовано увагу на тому, що одним з методів розвитку інтелектуальної активності майбутніх учителів фізичної культури є метод «кейс-study», сутність якого полягає в тому, що студенти самостійно і в групі повинні проаналізувати ситуацію, пов'язану з особливостями роботи вчителя фізичної культури зі школярами. Нами спрямовувалися зусилля студентів на створення кейсів на теми: «Основні принципи оздоровчого напрямку фізичної культури» та «Контроль в процесі занять оздоровчою фізичною культурою» з дисципліни «Теорія і методика оздоровчої фізичної культури» (3 курс); на теми «Методи розвитку фізичних якостей і функціональних можливостей», «Соціально-культурні аспекти рекреаційно-оздоровчої діяльності», «Концепції вільного часу як важливої категорії рекреації» та «Основи проведення рекреаційно-оздоровчих занять з дисципліни «Технологія рекреаційно-оздоровчої діяльності» (3 курс).

Використання портфоліо в освітньому процесі сприяло розвитку у студентів навичок методичної роботи з різними видами навчальної та професійної інформації, систематизації професійних знань та рефлексії.

Застосування мультимедійних презентацій в освітньому процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури забезпечувало досягнення таких педагогічних цілей: 1) підготовка студентів до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності та забезпечення розвитку їх креативності; 2) сформувані навички прийняття самостійних рішень в оздоровчій діяльності; 3) навчити аналізувати джерела використаної літератури та обробляти відповідну інформацію; 4) підвищити ефективність та якість навчання; 5) зміцнити міждисциплінарні зв'язки при вирішенні завдань, пов'язаних з професійною самореалізацією в оздоровчій діяльності.

Педагогічна умова – поглиблення практичної складової підготовки студентів, активізація їх науково-дослідної роботи та підвищення значущості самоосвіти – здійснювалася у процесі проведення практик, написання рефератів; складання власних тестових завдань на питання, пов'язані з вивченням «Валеології», «Теорії та

методики оздоровчої фізичної культури», «Технології рекреаційно-оздоровчої діяльності» та «Сучасних оздоровчих систем»; складання кросвордів; підготовка доповідей для участі в семінарах-диспутах; написання курсових робіт. Вказано, що окремим видом науково-дослідної роботи майбутніх учителів фізичної культури є їх участь в студентських наукових гуртках, підготовці наукової публікації для друку та виступ на студентській науково-практичній конференції.

Для акцентування уваги на необхідності активізації практичної складової підготовки майбутніх учителів фізичної культури нами було проведено анкетування 101 вчителя фізичної культури закладів загальної середньої освіти, зокрема 32 вчителя фізичної культури, які мають стаж роботи від 1 до 5 років; 22 вчителя фізичної культури, які мають стаж роботи від 6 до 15 років; 47 вчителів фізичної культури, які мають стаж роботи від 16 до 25 років. Результати анкетування вчителів фізичної культури закладів загальної середньої освіти показали, що майже всі респонденти були одностайними (відповідно 100%; 95,45% і 91,48%) у питанні про доцільність формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності; Вважають, що підвищують власну професійну компетентність, аналізуючи передовий досвід інших учителів фізичної культури, 25% опитаних вчителів фізичної культури, які мають стаж роботи від 1 до 5 років; 18,18% опитаних вчителів фізичної культури, які мають стаж роботи від 6 до 15 років; 25,53% опитаних вчителів фізичної культури, які мають стаж роботи від 16 до 25 років; ґрунтовно вивчають сучасні навчально-методичні посібники, в яких розкриваються питання фізичного виховання школярів, 28,12% опитаних вчителів фізичної культури, які мають стаж роботи від 1 до 5 років; 18,18% опитаних вчителів фізичної культури, які мають стаж роботи від 6 до 15 років; 23,40% опитаних вчителів фізичної культури, які мають стаж роботи від 16 до 25 років; залучають батьківську громаду до фізкультурно-оздоровчої роботи шляхом проведення батьківської конференції «Здорова дитина – здорова країна» 34,37% опитаних вчителів фізичної культури, які мають стаж роботи від 1 до 5 років; 27,28% опитаних вчителів фізичної культури, які мають стаж роботи від 6 до 15 років; 53,19% опитаних вчителів фізичної культури, які мають стаж роботи від 16 до 25 років.

У розділі підкреслено, що виявлені та теоретично обґрунтовані педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності стали підґрунтям для проведення дослідно-експериментальної роботи.

У третьому розділі **«Дослідно-експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності»** охарактеризовано педагогічну діагностику оцінювання рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності; проаналізовано результати формувального етапу педагогічного експерименту.

У розділі охарактеризовано критерії (мотиваційний, гносеологічний, праксеологічний та особистісний), показники та рівні (високий, середній, низький), які ввійшли складовою частиною комп'ютерної програми «ВПБСК: Алгоритм

оцінювання рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності», розробленої у співавторстві з С. Ю. Путровим, С. І. Бобровником, Л. П. Сущенко та І.О. Колощуком.

Вказано, що у формуальному етапі експерименту брали участь студенти Бердянського державного педагогічного університету, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка та Черкаського національного педагогічного університету, які входили до контрольних ($n = 71$ особа) та експериментальних ($n = 73$ особи) груп.

Студенти контрольних груп навчалися за традиційно існуючою системою підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищій школі. В освітній процес підготовки студентів експериментальних груп впроваджувалися виявлені та теоретично обґрунтовані педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності.

Результати педагогічного експерименту подано на рис. 2 і у таблиці 1.

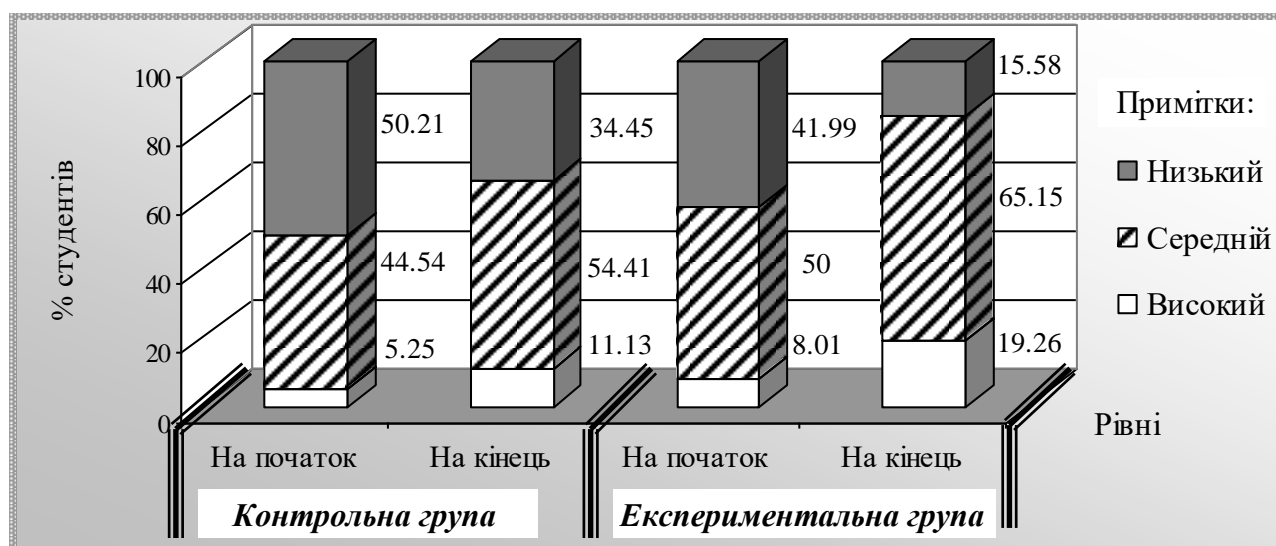

Рис. 2. Динаміка рівнів сформованості готовності студентів контрольних та експериментальних груп до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності (%)

Таблиця 1

Оцінювання результатів сформованості готовності студентів контрольних та експериментальних груп до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності (бали)

Група	Початок			кінець		
	$M \pm m$	σ	троз.	$M \pm m$	σ	троз.
КГ	$432,35 \pm 10,35$	85,37	1,54	$462,22 \pm 11,98$	98,80	3,77
ЕГ	$455,98 \pm 12,30$	99,97		$530,99 \pm 11,94$	96,97	

Примітка: * - $p < 0,05$ порівняно з початком

Аналіз результатів формувального етапу педагогічного експерименту показав, що виявлені та теоретично обґрунтовані педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності є ефективними.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів дослідження проблеми формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності засвідчило ефективне виконання поставлених завдань та надало можливість сформулювати такі висновки.

1. На основі аналізу наукової літератури охарактеризовано понятійно-категоріальний апарат дослідження проблеми формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності. Акцентовано увагу на тому, що інтеграція вітчизняних закладів вищої освіти у загальноєвропейський освітній простір і підвищення мобільності учасників освітнього процесу висувають нові вимоги до підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищій школі. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності розглядається як процес набуття студентами кваліфікації зі спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура), яка забезпечить їм ефективну реалізацію власних здібностей, розкриття свого творчого потенціалу, оволодіння певним соціальним досвідом, підвищення професійної майстерності та вдосконалення в професії, спрямованої на залучення учнів до занять фізичними вправами на уроках фізичної культури, при проведенні фізкультурно-оздоровчих заходів у режимі навчального дня, позакласної та позашкільної фізкультурно-оздоровчої роботи. Майбутні вчителі фізичної культури розглядаються як студенти закладів вищої освіти, які протягом певного терміну навчання спрямовують свої зусилля на оволодіння професійною компетентністю і педагогічною майстерністю щодо розвитку фізичних здібностей і рухових якостей учнів, формування їх здорового способу життя та впровадження здоров'яформувальних і здоров'язбережувальних технологій у освітнє середовище школи.

2. Уточнено зміст поняття «готовність майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності», яке розглядається як інтегративне динамічне особистісне утворення, яке визначає налаштованість на вирішення педагогічних завдань, пов'язаних зі зміцненням і збереженням здоров'я учнів, підвищення їх рухової активності та рівня фізичного розвитку. Теоретично обґрунтовано структуру готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності, до складу якої увійшли мотиваційно-ціннісний, інформаційно-пізнавальний, процесуальний та креативно-особистісний компоненти. Мотиваційно-ціннісний компонент готовності охоплює ціннісні орієнтації, мотиви та потреби майбутніх учителів фізичної культури, які зумовлюють успішну професійну самореалізацію в оздоровчій діяльності, спрямовану на збереження та зміцнення власного здоров'я та здоров'я учнів. Інформаційно-пізнавальний компонент готовності охоплює теоретичну обізнаність майбутніх учителів фізичної культури та їх знання з: валеології як науки про

здоров'я людини; природні умови здоров'я; особливості сучасного стану здоров'я населення України та шляхи його поліпшення; проблем здоров'я на індивідуальному, груповому та суспільному рівнях; детермінантів стану здоров'я дітей і дорослих; зумовленості здоров'я громадян України географічним, кліматичним і біологічним середовищем; врахування національного менталітету у формуванні культури здоров'я сучасного українця; складових здорового способу життя; теоретико-методичних основ занять оздоровчою фізичною культурою; реалізація принципу оздоровчої спрямованості; особливостей проведення занять оздоровчої спрямованості з особами різного віку; теорії рекреаційно-оздоровчої діяльності; соціально-культурних аспектів рекреаційно-оздоровчої діяльності; педагогіки вільного часу; головних завдань рекреаційного виховання; технології проведення та змісту рекреаційно-оздоровчих занять; основ проведення рекреаційно-оздоровчих занять; оздоровчих систем і програм, заснованих на необхідності застосування фізичних навантажень та руху; оздоровчих систем і програм, в яких акцент здійснюється на різні види харчування. Процесуальний компонент готовності передбачає наявність таких умінь та навичок у майбутніх учителів фізичної культури, як: планувати фізкультурно-оздоровчу роботу у закладі загальної середньої освіти; проводити фізкультурно-оздоровчу роботу, використовуючи різні форми, методи та засоби залежно від поставлених завдань; здійснювати педагогічний контроль в заняттях оздоровчого напрямку; оцінювати стан здоров'я тих, хто займається оздоровчою фізичною культурою; оцінювати фізичну підготовленість тих, хто займається оздоровчою фізичною культурою; складати оздоровчі комплекси; розраховувати ідеальну та нормальну масу тіла школярів; кількісно оцінювати фізичне здоров'я школярів; проводити зі школярами бесіди з проблем оздоровчої діяльності; консультиувати батьків щодо оздоровчої діяльності з дітьми; складати перспективну програму здорового способу життя з урахуванням особливостей фізичного розвитку особистості учня; застосовувати методіку проведення рекреаційно-оздоровчих занять з використанням засобів оздоровчих видів гімнастики. Креативно-особистісний компонент готовності характеризує спрямованість майбутніх учителів фізичної культури на введення здорового способу життя та наявність у них креативності, комунікативних та організаторських здібностей.

3. Для оцінювання ефективності виявлених і теоретично обґрунтованих педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності було розроблено комп'ютерну програму «ВПБСК: Алгоритм оцінювання рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності». В основу цієї програми було покладено обрані критерії (мотиваційний, гносеологічний, праксеологічний та особистісний), показники та рівні (високий, середній, низький). Показниками мотиваційного критерію є наявність позитивної мотивації, інтересу та активного ставлення майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності. Показниками гносеологічного критерію є ґрунтовність, міцність та стійкість знань щодо професійної самореалізації в оздоровчій діяльності та наявність здібностей використовувати їх у процесі виконання практичних завдань. Показниками

праксеологічного критерію є наявність вмінь та навичок майбутніх учителів фізичної культури щодо професійної самореалізації в оздоровчій діяльності та здатності до їх реалізації у власній життєдіяльності та роботі вчителя фізичної культури. Показниками особистісного критерію є наявність спрямованості майбутніх учителів фізичної культури на введення здорового способу життя та креативності, комунікативних та організаторських здібностей.

4. Розроблено модель формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності, яка складається з цільового, теоретико-методологічного, пізнавально-практичного та аналітико-результативного блоків. Цільовий блок моделі утворюють мета та завдання формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності. Мета: формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності. Завдання: формування цілісного уявлення майбутніх учителів фізичної культури про професійну самореалізацію в оздоровчій діяльності; оволодіння професійно орієнтованими знаннями, вміннями та навичками майбутніми вчителями фізичної культури щодо оздоровчої діяльності; спрямування зусиль майбутніх учителів фізичної культури на особистісний розвиток, культивування активної життєвої позиції, проектування освітньої траєкторії та подальшої професійної кар'єри. Теоретико-методологічний блок моделі складають методологічні підходи (компетентнісний, культурологічний, системний, особистісно-орієнтований та акмеологічний), принципи (професійної спрямованості змісту вищої освіти, доцільності, науковості, інформативності, гуманізації) та функції (мотиваційна, формувальна, діагностична, оцінювальна) формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності. Пізнавально-практичний блок моделі забезпечують теоретична, діяльнісно-операційна та наукова складові. Теоретична складова пов'язана з вивченням дисциплін «Валеологія», «Теорія та методика фізичної культура», «Технологія рекреаційно-оздоровчої діяльності» та «Сучасні оздоровчі системи». До діяльнісно-операційної складової віднесено: форми, методи, засоби, етапи формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності. До форм віднесено: аудиторну та позааудиторну роботу студентів (лекції, практичні, семінарські та лабораторні заняття, заліки, іспити, курсові роботи, практика, участь у студентській науково-дослідній роботі, Державна атестація). До методів віднесено: ділові ігри; круглі столи; метод «кейс-study»; складання портфоліо; семінари-диспути; створення мультимедійних презентацій. До засобів віднесено: друковані навчальні посібники, електронні освітні ресурси та засоби оздоровчої фізичної культури (біг, оздоровча ходьба, плавання, фітнес). До етапів віднесено: пропедевтичний, діяльнісно-рефлексивний та інтеграційно-професійний. Наукова складова характеризує залучення студентів до участі у студентському науковому товаристві та друку публікацій у наукових виданнях. Аналітико-результативний блок моделі характеризує моніторинг рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності та включає: критерії (мотиваційний, гносеологічний, праксеологічний та особистісний), показники та рівні (низький,

середній, високий) сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності та засоби оцінювання (анкети, тести, діагностичні методики). Результатом є сформованість готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності.

5. Виявлено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності, до яких віднесено: розвиток і розуміння суб'єктами освітнього процесу можливостей професійної самореалізації в оздоровчій діяльності; поєднання традиційних методів навчання з інноваційними, спрямованими на моделювання професійних ситуацій, пов'язаних з оздоровчою діяльністю вчителя фізичної культури; поглиблення практичної складової підготовки студентів, активізація їх науково-дослідної роботи та підвищення значущості самоосвіти. Дослідження показали, що сформованість готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності відбувається ефективніше в ЕГ. Так, у ЕГ спостерігається значне збільшення кількості студентів з високим і середнім рівнем сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності (приріст складає відповідно 11,26% та 15,15%) порівняно з КГ (приріст відповідно 5,88% та 9,87%). Також у ЕГ спостерігається значне зменшення кількості студентів з низьким рівнем сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності порівняно з КГ (приріст складає відповідно 26,41% та 15,76%).

Перспективи подальшого наукового пошуку пов'язані з оновленням навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти, створенням мультимедійних дидактичних засобів для формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України

1. В'яла О. М. Сучасний погляд на формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)» збірник наукових праць / За ред. Г. М. Арзютова.* Київ: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. Випуск 3К1 (70) 16. С. 331–335.

2. В'яла О. М. Особливості формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)» збірник наукових праць / За ред. О. В. Тимошенко.* Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. Випуск 3К (84). С. 105–108.

3. В'яла О. М. Теоретичне підґрунтя формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. пр.* Бердянськ: БДПУ, 2017. Вип. 2. С. 195–200.

4. В'яла О. М., Путров С. Ю. Понятійний апарат формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. пр.* Бердянськ: БДПУ, 2017. Вип. 2. С. 132-137.

5. В'яла О. М. До питання про формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / фізична культура і спорт» зб. наукових праць / За ред. О. В. Тимошенка.* Київ.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. Випуск 3К (97)18. С. 100–103.

Статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях, віднесених до міжнародних наукометричних баз даних

6. Vyala O., Putrov S., Slobozhaninov P. Methodological approaches to the formation of readiness future teachers of physical culture to professional self-realization in health-improving activity. *The scientific heritage.* 2018. № 25. P. 2. С. 39–43.

7. В'яла О. М., Путров С. Ю. Сутність формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка.* 2017. № 3. С. 44–51. (Видання внесено до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus*).

8. В'яла О. М. Моделювання процесу формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць / За ред. О. В. Тимошенка.* Київ: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. Випуск 3 К (110)19. С. 110–112 (Видання внесено до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus*).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

9. В'яла О. М. Про застосування компетентнісного підходу у формуванні готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності. *Актуальні проблеми вищої професійної освіти України: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (23 березня 2017, м. Київ); за заг. ред. Е. В. Лузік, О. М. Акмалдінової.* Київ: НАУ, 2017. С. 47.

10. В'яла О. М., Бобровник С. І. Теоретичний аспект формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності. *Валеологія: сучасний стан, напрямки та перспективи розвитку: матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (5-7 квітня 2017, м. Харків).* Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2017. С. 124–128.

11. Vyala O. M., Vobrovnyk S. I. On formation of readiness of future teachers of

physical culture to professional self-realization in health-improvement activity. *Сучасні проблеми фізичного виховання, спорту та здоров'я людини: матеріали I Міжнародної заочної науково-практичної конференції* (12 жовтня 2017, м. Одеса). Одеса, 2017. С. 113–116.

12. Bobrovnyk S. I., Vyala O. M. The innovations in the formation of the readiness of the future teachers of physical culture for professional self-realization in health-improving activities. *Іноваційні технології в науці та освіті. Європейський досвід: матеріали міжнародної конференції* (21–24 листопада 2017, м. Відень, Австрія). Дніпро-Відень, 2017. Т 1. С 33–37.

13. В'яла О. М. Інноваційна складова у формуванні готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності. *Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції* (7 грудня 2017, м. Суми); за заг. ред. О. В. Зосименко. Суми: ФОП Цьома С. П., 2017. Ч. 1. С. 126–130.

14. В'яла О. М., Бобровник С. І. Шляхи професійної самореалізації майбутніх учителів фізичної культури в оздоровчій діяльності. *Фізичне виховання в контексті сучасної освіти: матеріали XII науково-методичної конференції* (15-16 червня 2018, м. Київ). Київ, 2018. С. 29–31.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

15. Погонцева О. В., Деревянко В. В., Захарчук І. Р., В'яла О. М., Трофимов О. С. Спорт заради розвитку («Щаслива та захищена дитина – активна та здорова родина і нація»): навчально-методичний посібник. Київ: Видавництво «Фенікс», 2017. 268 с.

16. Деревянко В. В., Погонцева О. В., Захарчук І. Р., В'яла О. М. Спорт заради розвитку : Навчальна програма спецкурсу. Київ: Видавництво «Фенікс», 2017. 60 с.

17. Комп'ютерна програма «ВПБСК: Алгоритм оцінювання рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності» / О. М. В'яла, С. Ю. Путров, С. І. Бобровник, Л. П. Сущенко, І.О. Колощук. № 90743 від 15 липня 2019, видане Міністерством економічного розвитку і торгівлі України).

АНОТАЦІЇ

Vyala O. M. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, 2019.

У дисертації вперше виявлено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності, до яких віднесено: розвиток і розуміння суб'єктами освітнього процесу можливостей професійної самореалізації в оздоровчій діяльності; поєднання

традиційних методів навчання з інноваційними, спрямованими на моделювання професійних ситуацій, пов'язаних з оздоровчою діяльністю вчителя фізичної культури; поглиблення практичної складової підготовки студентів, активізація їх науково-дослідної роботи та підвищення значущості самоосвіти.

Розроблено модель формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності.

Уточнено тлумачення базових понять, які входять до наукового тезаурусу формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності; зміст понять «формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності» та «готовність майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності»; структурні компоненти готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності; критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної самореалізації в оздоровчій діяльності.

Ключові слова: формування готовності, майбутні вчителі фізичної культури, професійна самореалізація, оздоровча діяльність.

Vyala O. M. The formation of the readiness of the future teachers of physical culture for the professional self-realization in health-improving activities. – Printed as manuscript.

Thesis for the degree of candidate of pedagogical sciences in specialty: 13.00.04 – theory and methods of professional education. – National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, 2019.

In the dissertation, the effectiveness of pedagogical conditions for the formation of readiness of the future teachers of physical culture for the professional self-realization in health-improving activities was first identified, theoretically substantiated, and experimentally verified, including: development and understanding of the subjects of the educational process of the possibilities of professional self-realization in the health activity; a combination of traditional teaching methods with innovative, aimed at modeling professional situations related to the health-improving activities of the teacher of physical culture; deepening of the practical component of students' preparation; activization of research work and increasing the importance of self-education.

The formation of the readiness of the future teachers of physical culture for the professional self-realization in health-improving activities is seen as a process of acquiring students with a qualification from Specialty 014 Secondary Education (Physical Education) that will ensure that they effectively implement their own abilities, reveal their creative potential, master certain social experiences, improve their professional skills and improve their professions aimed at the involvement of pupils in physical exercises at the lessons of physical culture, at carrying out of sports-improving actions in a mode of the educational day, out-of-class and out-of-school physical culture and health-improvement work.

The readiness of future teachers of physical culture for professional self-realization in health-improving activities is viewed as an integrative dynamic personality education that determines the attitude toward solving pedagogical tasks related to strengthening

and preserving the health of the schoolchildren, increasing their motor activity and level of physical development.

The developed model of the formation readiness of the future teachers of physical culture to professional self-realization in health improving activity are consists of such units: as target, theoretical and methodological, cognitive-informative and analytical results block. The target block of the model is to form the goals and objectives of the formation readiness of the future teachers of physical culture to professional self-realization in health improving activity. The theoretical and methodological unit of the model consists of methodological approaches (competence, cultural, system, personality-oriented and acmeological), principles (professional orientation of the content of higher education, feasibility, scientific, informative and humanizing) and functions (motivational, formative, diagnostic, evaluation) of the formation readiness of the future teachers of physical culture to professional self-realization in health improving activity. The cognitive-practical block of the model is provided by theoretical, activity-operational and scientific components. The analytical results block of the model includes the forms, methods, means, and stages of the formation of readiness of the future teachers of physical culture to professional self-realization in health improving activity. Analytical results block of the model characterizes the monitoring of the level of formation of readiness of the future teachers of physical culture to professional self-realization in health improving activity and includes: criteria (motivational, cognitive, activity and personal), indicators and levels (low, medium, high) of the formation of the readiness of the future teachers of physical culture to professional self-realization in health improving activity and assessment tools (questionnaires, tests, diagnostic methods). The result is the formation of readiness of the future teachers of physical culture to professional self-realization in health improving activity.

Key words: formation, readiness, the future teachers of physical culture, professional self-realization, health-improving activity.